

Boordtabel van het concurrentievermogen van de Belgische economie 2023

Executive summary

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Ondernemingsnr.: 0314.595.348

○ 0800 120 33 (gratis nummer)

○ FODEconomie

○ @fodeconomie

○ [linkedin.com/company/fod-economie](https://www.linkedin.com/company/fod-economie) (tweetalige pagina)

○ [instagram.com/fodeconomie](https://www.instagram.com/fodeconomie)

○ [youtube.com/user/FODEconomie](https://www.youtube.com/user/FODEconomie)

○ economie.fgov.be

Verantwoordelijke uitgever:

Séverine Waterbley

Voorzitter van het Directiecomité

Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Internetversie

041-24

Inhoud

Inleiding	4
1. Buitenlandse handel	4
2. Bruto binnenlands product.....	4
3. Overheidsfinanciën.....	5
4. Duurzame ontwikkeling.....	5
5. Sociale cohesie.....	6
6. Loonkosten per eenheid product.....	6
7. Energie.....	7
8. Inflatie.....	7
9. Innovatie.....	8
10. Digitale economie	9
11. Ondernemerschap	9
12. Aantrekkelijkheid en bedrijfsklimaat	10
13. Arbeidsmarkt.....	10
14. Onderwijs en opleiding.....	11

Inleiding

De FOD Economie publiceert de 11^e editie van zijn balans van het concurrentievermogen van de Belgische economie, waarvan de meeste indicatoren de jaren 2022-2023 bestrijken. Naast deze jaarlijkse synthese die in het eerste kwartaal wordt verspreid (in pdf-formaat), worden de voornaamste resultaten en determinanten van ons concurrentievermogen frequenter geëvalueerd (in digitaal formaat).

Dat we goed weerstand hebben geboden aan de opeenvolgende schokken van de coronacrisis en de energiecrisis blijkt uit de Boordtabel van het concurrentievermogen van de Belgische economie, die onder meer een verbetering laat zien van onze prestaties op het vlak van innovatie, digitale economie en inflatie.

1. Buitenlandse handel

In 2022 werd **de wereldmarkt voor exportgoederen** gedomineerd door China (16,0 % van de wereldexport, +0,4 procentpunt jaar-op-jaar), gevolgd door de VS (9,0 %, +0,9 pp) en Duitsland (7,4 %, -0,2 pp). België staat op de zestiende plaats (2,0 %, +0,2 pp) en blijft achter op zijn belangrijkste handelspartners (DE, NL en FR), die in principe ook grotere economieën zijn. De export van onze belangrijkste producten is aanzienlijk gegroeid ten opzichte van 2021, zoals de chemische producten (+27 %) en de farmaceutische producten (+19 %). De uitvoer van hightechproducten speelt daarnaast ook een steeds belangrijkere rol in onze export (17 %).

Qua **invoer** staat België op de twaalfde plaats, met een relatief aandeel van 2,6 % (0,8 pp meer dan in 2021), achter Duitsland en Nederland. Onze belangrijkste invoer bestaat uit ruwe olie en aardgas (14,1 % van onze invoer, +7,2 pp jaar-op-jaar), chemische producten (13,6 %, -1,9 pp jaar-op-jaar), farmaceutische producten (13,4 %, -0,9 pp jaar-op-jaar) en motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers (8,6 %, -0,9 pp jaar-op-jaar). Door de aanhoudende stijging van de prijs van energieproducten, versterkt door de oorlog in Oekraïne, zijn zowel de export als de import van ruwe olie en aardgas uitzonderlijk gestegen (+395 % in exportwaarde en +170 % in importwaarde tussen 2021 en 2022).

Bovendien was de **Belgische handelsbalans voor diensten** negatief in 2022 (- €1.344 miljoen). Dat negatieve saldo is te wijten aan een grotere toename van de invoer van diensten voor loonwerk (verwerking, assemblage, etikettering, verpakking, enz.), onderhoud en herstellingen, vervoer en reizen. In de periode 2021-2022 exporteerde België zijn diensten voornamelijk naar Nederland, Frankrijk en Duitsland. De belangrijkste bestemmingen voor de Belgische export buiten de EU28 waren de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De belangrijkste diensten die werden uitgevoerd naar landen buiten de EU28 waren andere handelsgerelateerde diensten (42 %), vervoer (21%) en telecommunicatiediensten (13 %).

2. Bruto binnenlands product

Na de scherpe terugval in 2020 (-5,4 %), gevolgd door de opleving in 2021 (+6,9 %), groeide het bbp in 2022 met 3,0 %. Die groei werd grotendeels aangedreven door de bijdrage van de particuliere consumptieve bestedingen (1,6 procentpunt) en de consumptieve bestedingen van de overheid (1,0 pp).

In 2023 vertoont het Belgische bbp een groei (+1,5 %) die dynamischer is dan in de buurlanden (+0,7 % voor Frankrijk, +0,1 % voor Nederland en -0,3 % voor Duitsland) en die opnieuw vooral gedragen wordt door de binnenlandse vraag. De bijdrage van de bruto binnenlandse kapitaalvorming (1,1 pp herstelde zich aanzienlijk, gevolgd door de particuliere consumptieve bestedingen (0,7 pp) en een kleine bijdrage van de overheidsconsumptieve bestedingen (0,1 pp). De netto-uitvoer daarentegen drukte de economische groei met zo'n 0,5 pp.

In 2023 daalde **de toegevoegde waarde** in de industrie (-4,3 %) en steeg die in de bouw (+2,1 %), de diensten (+3,0 %) en de landbouw (+21,8 %). Zo waren diensten goed voor 2,1 procentpunten van de bbp-groei van 1,5 %, tegenover 0,1 pp voor de bouw en 0,1 pp voor de landbouw. De industrie verlaagde de groei met -0,6 pp (-0,1 pp voor "belastingen minus productgebonden subsidies").

3. Overheidsfinanciën

Door de steunmaatregelen en de rol van de overheidsfinanciën als schokdemper in de context van de COVID-19-crisis daalde **het begrotingstekort** als percentage van het bbp, maar in 2022 lag het nog steeds boven de drempel van 3 % van het bbp, die als een buitensporig tekort wordt aangemerkt (-3,5 % vergeleken met -5,6 % in 2021 en -9,0 % in 2020). Het begrotingstekort bleef onder aanzienlijke druk staan door nieuwe maatregelen die werden genomen in reactie op de energiecrisis en de Oekraïense crisis. Die twee gebeurtenissen hebben een negatief effect gehad op het begrotingssaldo en hebben het herstel van de overheidsfinanciën vertraagd.

De **overheidsschuld**, die in 2020 en 2021 respectievelijk 111,8 % en 108,0 % van het bbp bedroeg, daalde in 2022 tot 104,3 % van het bbp. Die daling van de schuldratio is te danken aan de uitzonderlijk sterke nominale economische groei, en meer specifiek aan de prijscomponent ervan (tijdelijk hoge inflatie). De stijging van de binnenlandse inflatie, gemeten met de bbp-deflator, vertaalt zich in een hogere noemer voor de schuldratio, waardoor die in 2022 met 3,7 procentpunten daalde.

4. Duurzame ontwikkeling

De Europese Commissie heeft in 2019 de Europese Green Deal gelanceerd, een ambitieus plan om de Europese economie te transformeren en deze klimaatvriendelijk te maken. Het belangrijkste doel is om de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 55 % te verminderen ten opzichte van 1990, met een focus op innovatie en de tweeledige klimaat- en digitale transitie. Als onderdeel van die inspanning werd in 2023 het **Green Deal Industrial Plan** (GDIP) geïntroduceerd om de Europese industrie koolstofvrij te maken met behoud van haar concurrentievermogen.

Het GDIP is gebaseerd op vier pijlers:

- vereenvoudigde regelgeving,
- betere toegang tot financiering,
- betere vaardigheden,
- open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens.

Om de regelgeving te vereenvoudigen, zijn plannen zoals de Net-Zero Industry Act (NZIA) en de Wet Kritische Grondstoffen gericht op het bevorderen van investeringen in klimaatneutrale productiecapaciteit en de duurzame inkoop van grondstoffen. Op het gebied van financiering zal het GDIP publieke en private fondsen mobiliseren om innovatie en industriële decarbonisatie te ondersteunen. Er worden ook maatregelen genomen om de vaardigheden die nodig zijn voor de groene transitie te versterken, met name via het Europees Pact for Skills en de European Skill Agenda. Tot slot wordt openheid voor internationale handel aangemoedigd om voor veerkrachtige toeleveringsketens te zorgen en om de wereldwijde klimaattransitie te ondersteunen.

Onze productie- en consumptiepatronen zetten, in combinatie met de groeiende vraag naar grondstoffen, de natuurlijke hulpbronnen van onze planeet steeds meer onder druk. Om bij te dragen aan de milieudimensie van de wereldwijde “Sustainable Development Goals” (SDGs) worden enkele indicatoren in kaart gebracht die de relatie van onze hulpbronnen en de competitiviteit van onze economie weerspiegelen.

De WEI+, **een index** ontwikkeld door de European Environment Agency **om waterschaarste in kaart te brengen**, draagt rechtsreeks bij aan SDG6 over schoon water en sanitair. Hierbij scoort België minder goed dan het Europees gemiddelde maar bevindt zich met 5,8 % ruimschoots onder de SDG6 doelstelling van 20 % wat in dat geval zou duiden op een duurzame waterschaarste in een land.

De **grondstofproductiviteit**, ofwel de mate van efficiëntie van elke verbruikte kilogram grondstof in de economie, bedroeg in 2022 zo'n 3,25 PPS/kg, goed voor een zevende positie in de EU, en lager, en dus efficiënter, dan Frankrijk en Duitsland en dan het Europees-gemiddelde.

De **energieproductiviteit**, die een maatstaf is voor de efficiëntie waarmee een land omspringt met zijn verbruikte hoeveelheid energie, evolueert positief in 2022 en ligt op 7,2 euro/kgoe en zou tegen 2030 moeten stijgen naar 11,2 euro/kgoe.

In vergelijking met onze buurlanden hebben we de tweede grootste relatieve (per capita) **broeikasgasuitstoot**. Enkel Nederland stoot relatief gezien nog meer uit. België staat slechts op positie 22 in een rangschikking van 30 Europese landen en het moet zijn uitstoot zien te verminderen met 55 % tegen 2030.

Wat betreft de circulariteitsgraad van het materiaalgebruik, is België, op basis van cijfers uit 2022, goed op weg om de EU-doelstelling van 2030 te halen. Met een recyclage percentage van 22,2 % moet België enkel Nederland (27,5 %) voorlaten in de EU.

In 2022 stond België volgens de **Competitive Sustainability Index** op de 12e plaats van meest competitieve en duurzame Europese landen. Onze drie buurlanden presteerden echter beter. Er zijn belangrijke zwaktes die ons land verhinderen om die twee dimensies te combineren, en die sluiten aan bij kwesties die elders in het scorebord worden vermeld: menselijk kapitaal met te weinig opleiding in STEM-domeinen, sociale mobiliteit die onvoldoende wordt gevoed door te weinig kansen op werk en te weinig burgerbetrokkenheid, en ook, in specifieke sectoren, te weinig ondernemersactiviteit en te weinig investeringen in onderzoek en innovatie. België heeft echter een aantal sterke punten op dit laatste gebied, zowel wat betreft de omzetting van inspanningen in onderzoek en innovatie als wat betreft de innovatie-output.

5. Sociale cohesie

Volgens de enquête naar inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC), zoals gepubliceerd door Statbel, liepen er in 2022 in België 2,1 miljoen mensen **het risico op armoede of sociale uitsluiting**, wat overeenkomt met 18,7 % van de totale bevolking, een ongewijzigd cijfer ten opzichte van 2021. Frankrijk (21 %) en Duitsland (20,9 %) hadden een hoger percentage, in tegenstelling tot Nederland (16,5 %). Geldarmoede treft het vaakst mensen die in dichtbevolkte gebieden wonen (22,3 %), mensen met een laag opleidingsniveau (26,2 %), werklozen (48,3 %), huurders (29,1 %) en leden van eenoudergezinnen (30,5 %). Daarnaast toont het lage cijfer (3,6 %) voor het risico op werkarmoede in België aan dat werkgelegenheid een belangrijke hefboom blijft in de strijd tegen armoede.

6. Loonkosten per eenheid

Het concurrentievermogen van de economie hangt ook af van de evolutie van de productiviteit en de arbeidskosten. In 2022 stegen de **loonkosten per eenheid** (LKE) in België voor het zevende jaar op rij, onder het gecombineerde effect van de daling van de **productiviteit** per uur en een positieve trend van de **loonkosten**. De daling van de productiviteit in 2022 is het gevolg van de sterkere stijging van het aantal gewerkte uren (+4,4 %) ten opzichte van de stijging van het bbp (+3,0 %).

Die opwaartse trend in de loonkosten per eenheid wordt sinds 2016 ook waargenomen in de andere bestudeerde economieën, ondanks de daling die in 2019 in Frankrijk en in 2021 in Nederland wordt waargenomen. De loonkosten per eenheid product van België blijven echter hoger dan die van de drie buurlanden, ook al is het verschil de laatste jaren kleiner geworden. De algemene trend in de LKE verhult bepaalde verschillen tussen sectoren, deels door hun mate van gevoeligheid voor de stijging van de energieprijzen. In 2022 zal alleen de farmaceutische sector een daling van de LKE laten optekenen (-18,5 %), ingegeven door een sterkere productiviteitsgroei bij een meer gematigde stijging van de loonkosten. Die daling van de LKE in 2022 is echter de vijfde opeenvolgende daling, met uitzondering van de stijging in 2021. Naast de farmaceutische industrie hebben ook de verwerkende nijverheid (+2,3 %), de sector vervoer en opslag (+8,1 %), de sector gezondheidszorg en maatschappelijk werk (+5,3 %), enz. een stijgende productiviteit laten zien.

7. Energie

Als kleine open economie zonder eigen energiebronnen is België sterk afhankelijk van de invoer van energie. Het aandeel geïmporteerde energie is gestegen van 70,8 % in 2021 naar 74 % in 2022. Dit maakt België het 10e meest energieafhankelijke land in Europa, tegenover de 8e plaats in 2021. Het Belgische energieverbruik daalde in 2022, voornamelijk door het ongunstige economische klimaat. Hoewel België zijn eindverbruik van energie heeft verminderd, is het nog altijd meer afhankelijk van fossiele brandstoffen. **Hernieuwbare energie** wordt echter altijd meer ingezet en is goed voor 13,8 % van het energieverbruik in 2022. Dat aandeel ligt evenwel ver onder het Europese gemiddelde van 23 % en de investeringen in de sector moeten dus opgevoerd worden om de doelstellingen van de Green Deal te halen op het gebied van energieproductie en het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.

Het verminderen van de **energie-intensiteit** - de hoeveelheid energie die nodig is om welvaart te produceren - is een prioriteit voor de economie en voor het milieu. Na een stabilisatie tijdens de coronacrisis en een stijging in 2021 is de energie-intensiteit in 2022 opnieuw gedaald, in lijn met de jaren 2010. Toch blijft ze in België aanzienlijk hoger dan in de buurlanden of in de EU in haar geheel. Om economisch competitief te blijven en onze klimaatdoelstellingen te halen, moeten we dus op zoek gaan naar belangrijke efficiëntiewinsten.

Deze hoge energie-intensiteit vormt een bedreiging voor de financiële gezondheid en het concurrentievermogen van bedrijven en sectoren wanneer de energieprijzen de pan uit rijzen, zoals bleek tijdens het post-coronaherstel. In 2021 zijn **de energiekosten per eenheid (EKE)** voor de verwerkende nijverheid in België na verschillende jaren van daling de hoogte in geschoten en hebben ze opnieuw het niveau van 2012 bereikt. Deze kostenexplosie is vooral te wijten aan de stijging van de kostprijs van energieproducten die worden aangekocht in energie-intensieve sectoren zoals de chemie. Ons land, dat al een concurrentienadeel had vóór 2021, had nu EKE's die twee tot drie keer hoger waren dan die in de buurlanden.

Aardgas en elektriciteit zijn de twee energiebronnen die het meest worden gebruikt in productieprocessen (naast aardolieproducten). Als gevolg daarvan waren en zijn bedrijven die zeer intensief gebruik maken van deze energiebronnen kwetsbaarder voor prijsstijgingen. Na een piek in de **elektriciteits- en aardgasprizen** in 2022, die leidde tot prijsconvergentie tussen landen, heeft België in 2023 een aantal van zijn concurrentienadelen weggewerkt en een aantal van zijn concurrentievoordelen versterkt in termen van niet-residentiële prijzen. De aardgasprizen hebben dus opnieuw een duidelijk concurrentievoordeel ten opzichte van de buurlanden en de EU in haar geheel in alle verbruiksklassen. Wat elektriciteit betreft, heeft een soortgelijke dynamiek plaatsgevonden, met (lichte) voordelen in alle schijven behalve die van de kleinste verbruikers. De aardgas- en elektriciteitsprijzen liggen echter nog steeds veel hoger dan in 2019, vóór de coronacrisis. De door Eurostat verzamelde prijzen houden echter geen rekening met de kortingen en aftrekposten die door bepaalde landen zoals Duitsland op factuur worden toegepast, wat het reële potentiële voordeel in termen van concurrentievermogen voor ons land vermindert. Er moet daarom bijzondere aandacht worden besteed aan de elektriciteitsprijzen, om het energieverbruik op grote schaal te elektrificeren en zo te voldoen aan de klimaatdoelstellingen en tegelijk de energieafhankelijkheid van ons land te versterken.

8. Inflatie

Na een stijging met 10,3 % in 2022 bedroeg de **totale inflatie, gemeten op basis van de geharmoniseerde index van consumentenprijzen (HICP)**, 2,3 % in België in 2023, met een daling van 5,9 % in het eerste kwartaal naar -0,6 % in het vierde kwartaal.

De daling van de totale inflatie is te wijten aan de scherpe daling van de energieprijzen met -28,4 % in 2023, na een stijging met 57,9 % in 2022. De prijzen in andere productcategorieën zijn sterker gestegen en hebben historisch hoge niveaus bereikt. Zo is de inflatie voor voedingsmiddelen gestegen tot gemiddeld 12,7 % in 2023. De prijzen van niet-energetische industriële goederen stegen met 5,4 % (+4,2 % in 2022), terwijl die van diensten met 6,3 % stegen (+3,8 % in 2022).

Net als in België is de inflatie in 2023 gedaald in Duitsland (+6,0 %) en Nederland (+4,1 %), maar tot een hoger niveau dan in België (+2,3 %), terwijl ze in Frankrijk relatief stabiel is gebleven (op

5,7 % tegenover 5,9 % in 2022). **De verschillen in totale inflatie** met de naburige economieën zijn voornamelijk te wijten aan een verschil in energie-inflatie. In Nederland dalen de energieprijzen ook op jaarbasis (-23,7 %), in tegenstelling tot Duitsland en Frankrijk, waar ze blijven stijgen, zij het in een veel lager tempo dan in 2022.

9. Innovatie

De editie 2023 van het **European Innovation Scoreboard (EIS)** ziet een verandering in de top 5, waarbij Denemarken de leiding neemt, gevolgd door Zweden, Finland, Nederland en België. Ons land, met een totaalscore van 125,8 %, behoort voor het derde jaar op rij tot de groep "Innovation Leader", wat aantoont dat ons land een land van onderzoek en ontwikkeling (R&D) is en een plaats die innovatie verwelkomt en aanmoedigt (Belgian Report on Science, Technology and Innovation - BRISTI, 2021).

De EIS belicht de sterktes en zwaktes van nationale innovatiesystemen, waardoor landen gebieden voor groei en verbetering kunnen identificeren. In 2023 staat België:

- op de 1ste plaats voor innovatie-uitgaven per werknemer (1ste plaats samen met Zweden en Nederland) en kmo's die innovaties in het bedrijfsproces introduceren (gedeelde 1ste plaats samen met Griekenland en Cyprus),
- op de 2e plaats voor directe en indirecte overheidssteun voor O&O in bedrijven en O&O-uitgaven in bedrijven,
- op de 3e plaats voor innovatieve kmo's die samenwerken met andere bedrijven.

Gebieden die voor verbetering vatbaar zijn

- beroepsmobiliteit voor personeel in wetenschap en technologie,
- intellectuele eigendom,
- export van medium- en high-tech producten,
- milieutechnologie.

De Belgische totale factorproductiviteit (TFP) daalde in 2022 (-0,4 %), na een stijging in 2021 (+1,1 %) en een daling in 2020 (-0,3 %) als gevolg van de coronacrisis. In 2022 boekte Nederland (+1,2 %) een hogere TFP-groei dan zijn buurlanden Duitsland (+0,8 %), België (-0,4 %) en Frankrijk (-1,1 %). Over een lange periode is de groei van de Belgische TFP gestaag afgenomen, in lijn met trends in andere geavanceerde economieën. De daling lijkt echter meer uitgesproken in België dan in de andere EU-landen.

Naast de negatieve invloed op de arbeidsproductiviteit kan de afzwakkende trend in de TFP-groei ook wijzen op een verminderde innovatiecapaciteit. Hoge O&O-uitgaven die onvoldoende leiden tot de creatie van echt winstgevend nieuwe producten, in combinatie met een relatief beperkte technologische innovatie in de productie van goederen, zouden hier gedeeltelijk debet aan kunnen zijn.

De uitgaven aan intellectuele eigendomsrechten met een hoog groeipotentieel bleven stijgen in 2022 (+3,6 % j-o-j; +5,6 % in 2021), na een stijging tijdens de COVID-19-crisis (+0,9 %), in tegenstelling tot de traditionele fysieke investeringen (-6,7 %).

Die uitgaven fungeren als een productiefactor en een motor voor innovatie, met een kortetermijneffect op het productieniveau en een langetermijneffect op de economische groei via kapitaalaccumulatie en totale factorproductiviteit. Ze waren goed voor 22,0 % van de totale vaste activa in 2022 (waarvan 14,1 % voor O&O en 7,4 % voor software en databases).

10. Digitale economie

Binnen het **Digitale Decennium 2030** heeft de Europese Commissie (EC) een nieuwe methode gelanceerd om de digitale transitie te evalueren. Hoewel België vooruitgang boekt op verschillende vlakken, met name digitale infrastructuur, lopen we toch nog tegen een achterstand aan. We zien dat de digitale transitie zich al in een verregaande fase bevindt op vlak van de bedrijven. Zo blijkt bijvoorbeeld dat digitale basisvaardigheden en connectiviteit (meer bepaald 5G en de glasvezeldekking) in België het relatief minder goed doen dan onze buurlanden en het Europees gemiddelde. De prestaties op het vlak van digitale overheidsdiensten zijn daarentegen toegenomen ten opzichte van 2022.

De “**IMD Digital Competitiveness Ranking**” trekt gelijkaardige conclusies in 2023. België classificeert zich in een ranking van 64 landen op plaats 15, acht plaatsen hoger dan het jaar voordien. Het instituut besluit dat het gebruik van big data, de internationale ervaring in zakendoen en de aanwezigheid van onder andere *venture capital* de digitale competitiviteit van ons land ten goede komt.

Uit eigen analyse blijkt verder dat in 2023 het gebruik van **e-commerce** door particulieren en het aandeel van e-commerce in de verkoop voor Belgische bedrijven in ons land relatief stabiel gebleven zijn en we ons daarmee over de hele lijn comfortabel boven het EU-gemiddelde bevinden.

11. Ondernemerschap

Ondernemerschap helpt de werkgelegenheid, innovatie en productiviteit in een economie te stimuleren. In België zijn de meeste bedrijven kmo's. Van de 834.146 bedrijven die in 2021 in België actief waren, had 75,6 % geen werknemers, tegenover 4,0 % van de bedrijven met meer dan 10 werknemers. Van onze buurlanden heeft alleen Nederland een groter aantal bedrijven zonder personeel, terwijl België ook boven het Europese gemiddelde zit. De aanwezigheid van grote aantallen bedrijven zonder personeel kan een probleem vormen voor een economie omdat ze minder geneigd zijn om te groeien, wat hun impact op de productiviteit en de welvaart vermindert.

Jaar na jaar blijft de **ondernemersdynamiek** in België zwak. Dat concept, dat geïnspireerd is op de creatieve vernietiging van Schumpeter, stelt dat een groter aantal oprichtingen van bedrijven in combinatie met een groter aantal stopzettingen een efficiënte herverdeling van de productie mogelijk maakt en zo de productiviteit van de economie verhoogt. In 2021 was de vernieuwingsvoet van België de 25e laagste in de EU. Onze drie buurlanden gingen ons voor in de rangschikking. Hoe meer werknemers de bedrijven hebben, hoe beter de dynamiek in ons land is in vergelijking met de buurlanden. In 2023 daalde het aantal inschrijvingen van bedrijven sterk in België, terwijl er meer faillissementen werden uitgesproken dan in 2022.

Naast het gebrek aan dynamiek zijn er steeds minder **snelgroeiende bedrijven** in België. De aanwezigheid van deze bedrijven, die essentieel zijn voor productiviteitswinsten, is in de totale populatie van bedrijven tussen 2016 en 2021 gedaald tot een niveau van 5,7 %, onder dat van de EU als geheel (9,2 %).

Hoewel de bovenstaande punten zwaktes van **het Belgische ondernemerschap** weergeven, is dit laatste **meer divers** in termen van leeftijd, geslacht en herkomst dan in de buurlanden. Zo zijn jonge zelfstandigen ook meer aanwezig in de Belgische populatie dan in Frankrijk, Duitsland of Nederland, maar ook meer dan in de EU of de eurozone. Het aandeel immigranten in de Belgische zelfstandigenpopulatie is over een lange periode stabiel gebleven.

12. Aantrekkelijkheid en bedrijfsklimaat

De aantrekkelijkheid van België heeft de laatste jaren tegenstrijdige tendensen gevolgd, zoals blijkt uit de **Global Attractiveness Index (GAI)** en de **EY Attractiveness Survey**. Volgens de GAI nam België in 2023 de 16e plaats in op de ranglijst van meest aantrekkelijke landen ter wereld, een stijging ten opzichte van het jaar ervoor, maar achter Frankrijk, Nederland en vooral Duitsland. De EY Attractiveness Survey 2023 toont een daling van de aantrekkelijkheid van ons land voor buitenlandse directe investeringen (BDI), van de 6e plaats in 2021 naar de 9e plaats in 2022. België blijft echter aantrekkelijker dan Nederland in termen van BDI. De meeste BDI die in België werden uitgevoerd of gepland, waren te vinden in sectoren zoals transport en logistiek, zakelijke dienstverlening en chemie.

België staat voor heel wat uitdagingen wat betreft het bedrijfsklimaat, ondanks zijn onmiskenbare troeven. In de IMD World Competitiveness Index 2023 staat België op de 13e plaats van meest competitieve landen, een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de 21e plaats het jaar ervoor. Dit resultaat is te verklaren door opmerkelijke prestaties op het vlak van managementmethoden, onderwijs en productiviteit. Er zijn echter nog zwakke punten, zoals het fiscaal beleid, de prijsontwikkeling en de werkgelegenheid. Volgens de **Wereldbank** tonen de indicatoren voor goed bestuur als sterke punten van België de vrijheid van meningsuiting en de efficiëntie van de overheid, terwijl politieke instabiliteit en terrorisme bedreigingen zijn. Volgens de laatste **SAFE-enquête** (survey on the access to the finance of enterprises) van de Europese Centrale Bank (ECB) is, ondanks de kostenstijging in 2023, toegang tot financiering niet de grootste zorg van Belgische bedrijven, die zich meer richten op de beschikbaarheid van geschoolde arbeidskrachten.

13. Arbeidsmarkt

In 2022 bedroeg de **werkgelegenheidsgraad** van de 20-64-jarigen in België 73,1 % (streefcijfer 80 % in 2030), een stijging met 1,2 procentpunt op een jaar tijd. Toch is deze participatiegraad nog steeds lager dan in Duitsland, Frankrijk en Nederland. Bovendien blijft de arbeidsparticipatie van 55-64-jarigen laag in België (56,6 %) en Frankrijk (56,9 %) in vergelijking met Duitsland en Nederland (respectievelijk 73,3 % en 73,1 %).

In België is **de vacaturegraad** sinds 2015 gestaag gestegen (2,4 %), met uitzondering van een stagnatie in 2019 en een krimp in 2020 (begin van de Covid-19 pandemie), om in 2022 uit te komen op 4,8 %. De vacaturegraad bij onze belangrijkste handelspartners vertraagde ook in 2020 en steeg weer in 2022 (Nederland: 4,9 % en Duitsland: 4,4 %).

Uit een analyse per **bedrijfstak** blijkt dat er in 2022 in vier sectoren een aanzienlijk tekort aan arbeidskrachten was: administratieve en ondersteunende diensten (9,4 %, bijna het dubbele van de economie als geheel), informatie en communicatie (8,5 %), gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten (8,3 %), en verschaffen van accommodatie en maaltijden (7,2 %).

In 2022 werkten er volgens de gegevens van de Nationale Rekeningen 5,2 miljoen mensen in België, waarvan 83 % werknemers en 17% zelfstandigen. Tussen 2021 en 2022 was er een robuuste jobcreatie (+103.700 mensen), voornamelijk in sectoren die zwaar getroffen zijn door de Covid-pandemie, zoals in de volgende sectoren: accommodatie en maaltijden, kunst, amusement en recreatie, en computer- en informatiediensten. In dezelfde periode kromp het aantal personeelsleden in de sectoren cokes en raffinage (-6,7 %), financiële activiteiten en verzekeringen (-1,4 %), elektriciteit, gas, stoom en airconditioning (-1,1 %), telecommunicatie (-1,0 %), transportmaterieel (-0,8 %) en elektrische apparatuur (-0,7 %).

Wat het werkvolume betreft, kende onze economie een algemene daling van het aantal gewerkte uren in 2020 (-8,3 % ten opzichte van 2019), alvorens weer te stijgen in 2021 (+7,9 %) en 2022 (+4,4 %), waardoor we het niveau van vóór de pandemie van Covid-19 overtroffen. De grootste toename tussen 2021 en 2022 deed zich voor in de sectoren accommodatie en maaltijden (+40 %), kunst, amusement en recreatie (+32 %) en overige diensten (+17 %).

14. Onderwijs en opleiding

Een van de doelstellingen van de Europa 2021-strategie is dat in 2030 minstens 45 % van de 25-34-jarigen in de EU-27 **een diploma hoger onderwijs** moet hebben behaald. Met een percentage van 50,9 % in 2021 heeft België de Europese doelstelling al overschreden, alsook onze eigen doelstelling van 47 % in 2020. Wél moet er voldoende aandacht gevestigd worden op de grote discrepantie tussen man en vrouw, die op dit moment wijst op een kleiner aandeel mannen die afstuderen met een hoger diploma. In onze buurlanden ligt de grootte van dit verschil lager. Op vlak van voortijdige schoolverlaters scoort België eveneens goed en zo bereiken we samen met alle buurlanden, met uitzondering van Duitsland, reeds de EU-doelstelling van 2030.

Wat betreft **levenslang leren**, d.w.z. de gemiddelde participatiegraad van volwassenen aan opleidingen, presteert België voorlopig nog ondermaats. Met een percentage van 10,3 % in 2022 heeft België nog acht jaar om dat aandeel te doen stijgen naar 15 %, het EU-streefcijfer. Het belang hiervan is vooral op de lange termijn voelbaar, mede omdat een te lage participatiegraad duurzame economische groei voor ons land in de toekomst in gevaar zou kunnen brengen. Het is namelijk zo dat innovaties in alle onderwijs- en opleidingsinstellingen, alsook in beroepsomgevingen, een voorwaarde zijn om beter in te spelen op de behoeften van de werkgevers en de tekorten op de nationale arbeidsmarkt.

Ondanks het gunstige resultaat wat het aantal afgestudeerden in het hoger onderwijs betreft, levert ons land te weinig **afgestudeerden af in het hoger onderwijs voor exacte wetenschappen, informatica, ingenieurswetenschappen en wiskunde (STEM)**. In 2021 beslaat België slechts een 18e positie in Europa. Voor de komende jaren zal de uitvoering van passende maatregelen op het federale en regionale niveau, maar ook op het niveau van de sectoren en het onderwijs, moeten bijdragen tot het dichten van de talentkloof.

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50
1210 Brussel
Ondernemingsnummer: 0314.595.348
economie.fgov.be